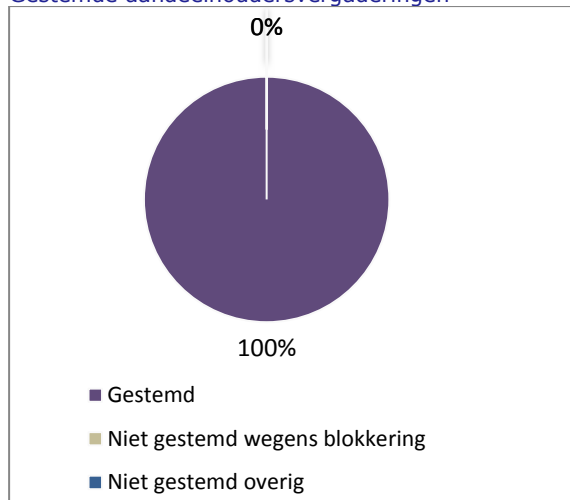
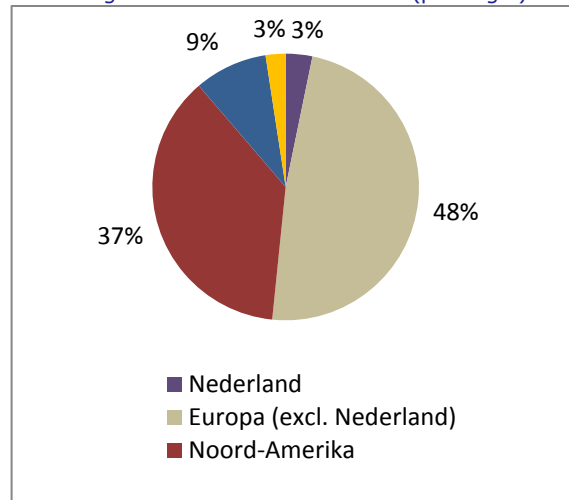

Stemmen in cijfers

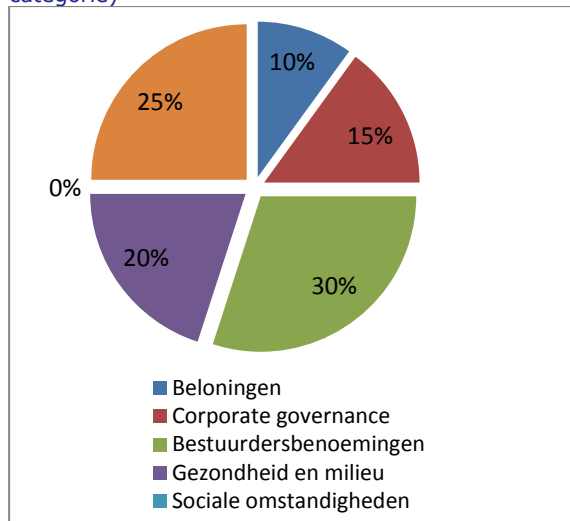
Gestemde aandeelhoudersvergaderingen

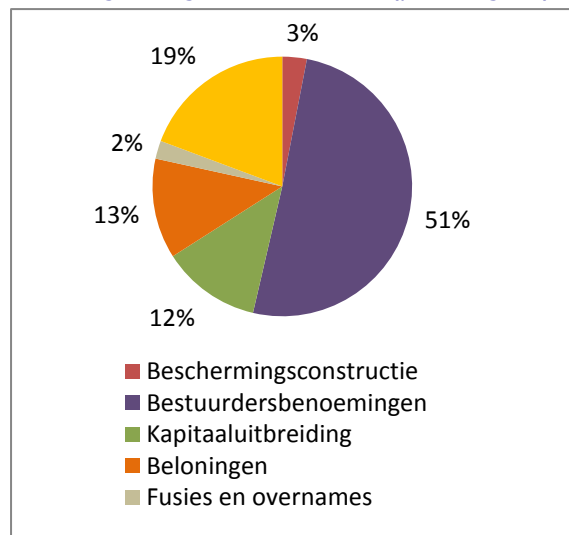
Verdeling aandeelhoudersvoorstellen(per regio)

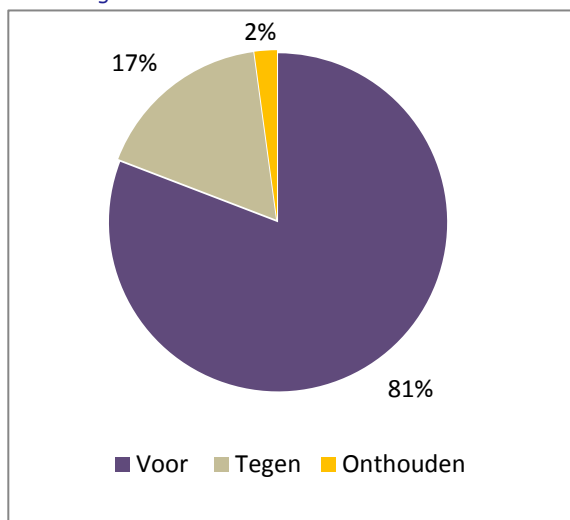
Verdeling aandeelhoudersvoorstellen (per categorie)

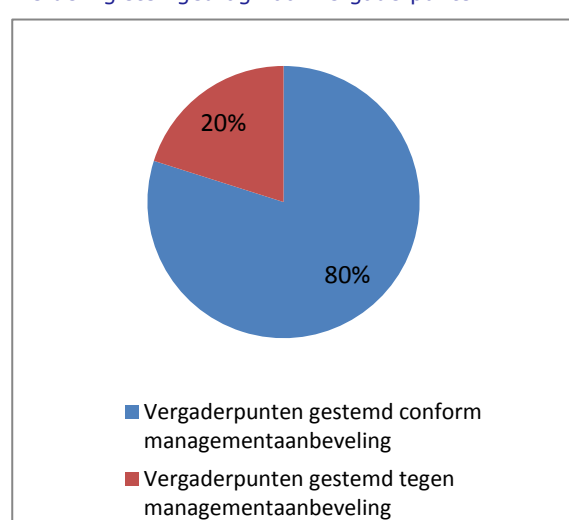
Verdeling managementvoorstellen (per categorie)

Verdeling steminstructies

Verdeling stemgedrag naar vergaderpunten

Engagement en stemmen: activiteiten en resultaten

Klimaat en milieu

Doel:

Via de ondernemingen in portefeuille willen wij bijdragen aan het beperken van de opwarming van de aarde tot onder de 1,5°C.

Geen verbetering verwacht bij Suncor

In Q3 heeft PGGM gesproken met de klimaatspecialisten van Suncor. Suncor blijft actief in olie-zanden met focus op efficiency. De onderneming heeft CO₂-doelen geformuleerd, maar geeft aan zijn corebusiness niet te veranderen. Als regelgeving daartoe dwingt zal de onderneming zich liquideren en de winst teruggeven aan aandeelhouders.

Barrick Gold Corporation

GES voert namens Schilders engagement met de mijnbouwcoöperatie Barick Gold Corporation om milieuherstel te bewerkstelligen rondom de Porgera mijn in Papua New Guinea. Het mijnafval, dat gedumpt wordt in de rivier, heeft daar voor ernstige milieuschade gezorgd. Onlangs heeft de onderneming zijn milieuherstelplannen, voor ná sluiting van de mijn over 10 jaar, kenbaar gemaakt aan GES. Volledig milieuschadeherstel kan helaas voor die tijd niet plaatsvinden: het bouwen van een afvalfaciliteit, het alternatief voor rivierdump, is namelijk gezien de korte resterende levensduur van de mijn niet rendabel. Barrick heeft wel een strategie voor de beheersing van de langetermijnpact ontwikkeld. GES controleert in Q4 of de herstelplannen voor na sluiting voldoende zijn om engagement te beëindigen.

Water

Doel:

Via de ondernemingen in portefeuille willen wij bijdragen aan het tegengaan van waterschaarste om de volksgezondheid en economische groei te bevorderen.

Ruimte voor verbetering in beheering waterrisico's Tyson

Naar aanleiding van het mede door PGGM ingediende aandeelhoudersvoorstel in Q1 werkt Tyson aan maatregelen voor lokaal waterkwaliteitsbeheer. In gesprek met de onderneming is duidelijk geworden dat de maatregelen om vervuiling tegen te gaan

afhankelijk worden gemaakt van specifieke omstandigheden zoals de "draagkracht van de supplier". Tyson wil zich dus niet binden aan een afrekenbaar beleid op bedrijfsniveau. Hierover blijven we met de onderneming in gesprek.

Water information Request sterk verbeterd

Het CDP, het belangrijkste initiatief voor rapportage over water gerelateerde onderwerpen, heeft aan bijna al onze wensen voldaan met de nieuwe water questionnaire. De zogenaamde 'Water information Request' is toegankelijker geworden en bevat meer beleggings-relevante datapunten. MSCI en Trucost kunnen hiermee de 'value-at-water risk' kwantificeren. Dit is een belangrijke stap naar daadwerkelijke integratie van water risico's.

Mensenrechten

Doel:

Via de ondernemingen in portefeuille willen wij bijdragen aan het voorkomen en beperken van mensenrechtenschendingen.

In gesprek met bedrijven in mijnbouw-, olie- en gassector

PGGM is al meer dan een jaar "lead engager" voor Freeport McMoran binnen het PRI engagementprogramma, met 32 ondernemingen in de mijnbouw-, olie- en gassector. Freeport is in Q3 gestart met het organiseren van regelmatige duurzaamheidsupdates. Ze werken aan de Cerro Verde mensenrechtenimpactassessment in Peru en evalueren en verbeteren hun klachtenprocedures in lijn met VN Guiding Principles. In toenemende mate zien ze duurzaamheid en goed mensenrechten management als integraal onderdeel van hun toekomstige activiteiten.

Tesco verbetert controles mensenrechten issues in toeleveringsketen

Tesco staat open voor een constructieve dialoog en werkt aan betere controles van mogelijke mensenrechten issues in de toeleveringsketen. Tesco heeft mensenrechten score cards geïntroduceerd die kijken naar risico's als kinderarbeid, slavernij, vrijheid van vereniging en discriminatie op basis van geslacht. We hebben met de onderneming gesproken over de gebruikte

indicatoren en proberen hun proces beter te begrijpen en geven hen input voor verbeteringen.

G4S niet langer betrokken bij mensenrechtenschendingen

GES voert namens Schilders engagement met G4S wegens mensenrechtenschendingen: G4S levert beveiliging aan de Manguang-gevangenis in Zuid-Afrika, waar gedetineerden ernstig mishandeld zijn. Daarnaast leverde G4S veiligheidsdiensten in bezette Palestijnse gebieden. De laatste controversie is inmiddels opgelost: in de zomer heeft G4S zijn dochteronderneming in Israël verkocht. In Q4 onderzoeken PGGM en GES wat de huidige situatie in de Manguang-gevangenis in Zuid-Afrika is. In het algemeen beoordeelt GES dat G4S niet meer betrokken is bij schendingen van International Humanitarian Law. De onderneming heeft daarnaast maatregelen genomen om het risico dat deze schendingen in de toekomst opnieuw voorkomen, te mitigeren. G4S heeft robuuste human rights assessment- en managementsystemen geïmplementeerd en rapporteert frequent over de human rights assessments en management.

Gezondheidszorg

Doel:

Via de ondernemingen in portefeuille willen we bijdragen aan de toegang tot goede gezondheidszorg voor iedereen, wereldwijd.

Verbeteringen zichtbaar bij Johnson and Johnson

Johnson and Johnson heeft in China nieuwe Access to Medicine projecten gestart en gaat dit ook in andere ontwikkelende markten doen als onderdeel van het Access Accelerated project. Ze hebben toegezegd meer samenwerking te overwegen met andere farmaceutische bedrijven over prestatiegerichte vergoedingsstructuren, waarbij de vergoeding voor een medicijn afhankelijk is van de effectiviteit. De productveiligheid, eerder een punt van aandacht, lijkt nu in orde te zijn. Er zijn 35% minder terugroepacties en 505 inspecties van productiefaciliteiten door overheidsinstanties hebben geen noemenswaardige problemen aangetoond.

Pfizer overweegt prestatiegerichte vergoedingsstructuren

Pfizer heeft toegezegd prestatiegerichte vergoedingsstructuren te bestuderen en voor te leggen aan de board. Dit is een belangrijke stap in het betaalbaar houden van medicijnen omdat het de effectiviteit van medicijnen beloond: de vergoeding voor een medicijn is afhankelijk is van de effectiviteit.

Novartis gaat impact van Access programma in kaart brengen

Farmaceut Novartis stelt sinds 2015 15 medicijnen tegen niet-overdraagbare aandoeningen beschikbaar in Kenia, Ethiopië en Vietnam, voor 1 dollar per patiënt per maand. In Q3 is Novartis gestart met de ontwikkeling van een impactmethodologie voor dit Novartis Access programma, bedoeld om de sociale impact is van de activiteiten in kaart te brengen. Dit is een belangrijke eerste stap in het formuleren van impact doelstellingen. Novartis heeft toegezegd te onderzoeken of zij deze methodologie kunnen toepassen op andere programma's en markten.

Goed ondernemingsbestuur

Doel:

Via de ondernemingen in portefeuille willen wij bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit, duurzaamheid en continuïteit van ondernemingen en markten.

Oracle pas beloningsbeleid aan

PGGM is sinds een aantal jaar actief in dialoog met Oracle gezien het excessieve beloningsbeleid van de executives van deze onderneming. In Q3 is hierover gesproken met de onderneming. Oracle heeft veranderingen doorgevoerd: de gegarandeerde toekenning van een groot gedeelte van de beloning is bijna in zijn geheel komen te vervallen. Het totale beloningspakket bestaat nu voor 97% uit opties die prestatie afhankelijk zijn. We maken ons echter nog steeds zorgen om de hoogte en de complexiteit van het pakket en blijven hierover met Oracle in gesprek

Wells Fargo kondigt onafhankelijke voorzitter bestuur aan

In 2016 werd bekend dat werknemers van Wells Fargo jarenlang neprekeningen hebben geopend om bonussen te halen. Doel van engagement is

verbetering van het onafhankelijke toezicht van de board om te voorkomen dat een dergelijk schandaal zich nogmaals voordoet. Er is grote voortgang te zien. In Q3 is een nieuw onafhankelijke voorzitter van het bestuur aangekondigd. Wel is er helaas opnieuw een verkoopschandaal ontdekt dat dateert van de zelfde periode als het vorige schandaal. Dit schandaal is beëindigd, benadeelden zijn gecompenseerd en governance maatregelen zijn genomen.

McKesson past beloningsbeleid aan

Na de 74% tegenstem op de ava in Q2, wordt het beloningsbeleid aanzienlijk aangepast. De rollen CEO en Voorzitter worden bij de eerstvolgende CEO-benoeming gesplitst, nadat het aandeelhoudersvoorstel over dit onderwerp 40% support kreeg.

Nieuwe corruptiefeiten aan het licht bij Petrobras

GES voert namens Schilders engagement met Petrobras wegens het grote corruptieschandaal "Operation Car Wash", dat in 2015 aan het licht kwam. Petrobras heeft de afgelopen jaren meegewerkt aan onafhankelijk onderzoek naar het schandaalen heeft gezorgd voor financieel herstel: een aantal rechtszaken is inmiddels gesettled en claims zijn betaald. Meer dan 100 betrokkenen bij het corruptieschandaal zijn ontslagen en vervolgd. Echter, onderzoek heeft onlangs een aantal nieuwe incidenten aan het licht gebracht, die doen vermoeden dat corruptie nog steeds niet helemaal verdwenen is uit de onderneming. Daarom heeft PGGM in Q3 de engagement van GES kracht bijgezet door samen met MN een gesprek aan te gaan. We hebben gevraagd naar een toelichting op het nieuws en naar de voortgang op het anti-corruptieprogramma. Petrobras heeft al grote (preventie)maatregelen genomen, maar de implementatie daarvan is nog niet afgerond. Ook rapportage over deze maatregelen, de implementatie en nieuwe incidenten richting aandeelhouders en andere belanghebbenden kan beter. We hebben Petrobras gevraagd om hier transparanter over te zijn en frequent te rapporteren.

Consultatie gestart van de Concept Nederlandse Stewardship Code (NSC)

Op 15 september jl. is de consultatie gestart van de Concept Nederlandse Stewardship Code (NSC). Wij hebben de NSC mede opgesteld om belangen van de institutionele beleggers op het gebied van corporate governance en duurzaamheid te bevorderen. De publieke consultatieperiode eindigt op 15 november a.s

PGGM en verantwoord beleggen

PGGM houdt bij het geheel van beleggingsactiviteiten bewust rekening met de invloed van milieu-, sociale en ondernemingsbestuur-factoren (ESG). Dat noemen wij verantwoord beleggen. Voor ons gaan hoog en stabiel rendement en verantwoord beleggen heel goed samen. PGGM integreert verantwoord beleggen in het algemene beleggingsbeleid. Verantwoord beleggen draait voor ons om een scala van beleggingsactiviteiten. Het gaat om zaken die wij wel doen, zoals beleggen in oplossingen voor mondiale vraagstukken, de financiële impact van ESG-factoren meenemen in onze beleggings-analyses, het aanspreken van ondernemingen en het stemmen op AVA's. Ook gaat het om beleggingen die wij vanuit onze identiteit en/of die van onze klanten niet doen door middel van het uitsluiten van bepaalde ondernemingen en staatsobligaties.

Voor BPF Schilders geven we vorm aan actief aandeelhouderschap. Het stemrecht is een van de belangrijkste rechten van een aandeelhouder. Daarom stemmen wij namens BPF Schilders op basis van PGGM richtlijnen op AVA's. Hierdoor dragen wij bij aan het bereiken van goed ondernemingsbestuur. Ook letten wij op voorstellen op milieu- of sociaal gebied. Wij zijn van mening dat het gebruik maken van deze rechten bijdraagt aan het creëren van aandeelhouderswaarde op de korte en lange termijn. Daarnaast gaan wij een constructieve dialoog aan met ondernemingen in portefeuille en met marktpartijen. Dit noemen wij engagement en wij proberen hiermee verbeteringen op het gebied van milieu, sociale omstandigheden en ondernemingsbestuur te realiseren, vanuit de visie

dat dit bijdraagt aan een beter maatschappelijk en financieel rendement voor BPF Schilders.

Colofon

Dit verslag is een uitgave van PGGM Vermogensbeheer B.V. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:

PGGM Vermogensbeheer B.V.
Afdeling Responsible Investment
Noordweg Noord 150
3704 JG Zeist
Telefoon: 030 277 99 11
E-mail: responsible.investment@pggm.nl

Dit rapport is samengesteld op 27 oktober 2017

Disclaimer

PGGM biedt deze rapportage aan als een vorm van dienstverlening voor BPF Schilders. Hoewel PGGM de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht neemt bij de samenstelling van deze rapportage op grond van diverse in- en externe bronnen die betrouwbaar mogen worden geacht, kan PGGM niet garanderen dat deze informatie altijd volledig, juist, en/of tijdig is. Evenmin garandeert PGGM dat het gebruik ervan leidt tot de juiste analyses en/of resultaten en/of dat de informatie geschikt is voor specifieke doeleinden. PGGM kan derhalve nimmer verantwoordelijk worden gesteld voor onder andere – maar niet uitsluitend – eventuele onvolkomenheden, onjuistheden en/of op een later tijdstip aangebrachte wijzigingen. Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van PGGM is het gebruik van deze rapportage niet toegestaan anders dan het specifieke doel waarvoor PGGM deze rapportage heeft opgesteld.